

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSİYALAR VAZIRLIGI**
MADANIYAT VAZIRLIGI
**O'ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI HUZURIDAGI BOTIR
ZOKIROV NOMIDAGI MILLIY ESTRADA SAN'ATI INSTITUTI**

"TASDIQLAYMAN"

Ro'yxatga olindi: № BD 60211300 - 1.16

ORKESTR BILAN ISHLASH

FANINING O'QUV DASTURI

- Bilim sohasi: 200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lif sohasi: 210 000 – San'at
Ta'lif yo'nalishi: 60211300–Dirijyorlik (estrada orkestri dirijyorligi)

Toshkent-2024

ORKESTR BILAN ISHLASH FANINING O'QUV DASTURI

Fan/modul kodi OBI 1511	O'quv yili 2024-2025	Semestr 4-8	ECTS-Kreditlar 11	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Orkestr bilan ishslash	150	180	330
I. Fanning mazmuni				
Bakalavriat ta'lif bosqichi uchun tuzilgan mazkur dastur - Dirijyorlik (estrada orkestri dirijyorligi) ixtisosligi bo'yicha tahsil oladigan talabalar uchun mo'ljallangan. Dastur Davlat ta'lif Standartlariga binoan san'at sohasida bakalavrilar tayyorlash o'quv rejali asosida tuzilgan.				
“Orkestr bilan ishslash” fanini talabalar batafsil o'zlashtirishi - MESI professor-o'qituvchilarining asosiy maqsadlaridan biridir. Har bir yosh dirijyorni kamolga etkazishda, musiqiy asarlarning g'oyaviy va badiiy tarzda chuqur o'zlashtirishda, o'z ijrochilik mahoratini va san'atini ko'p sonli tinglovchilarga to'liq etkazib bera olishida orkestr ijrochiligi asoslaridan biri - “Orkestr bilan ishslash” fani bo'yicha ta'lif berish umumiy tarbiyaning muhim omillaridan biridir.				
Fanni o'zlashtirishdan kelib chiqadigan vazifalar – talabalar orkestr bilan ishslash, jamoani boshqarish, muluqot madaniyatni, nazariy va amaliy bilimlar, jahon va O'zbekiston kompozitorlarining asarlari bilan yaqindan tanishish kabi bilam hamda ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Shuningdek, olgan bilim va tajribalarini imtihon va konsert ijrochiligi faoliyatida namoyon etadilar.				
II. Asosiy qism Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: IV semestr Kirish				
1-mavzu. Fanning o'quv jarayonidagi o'rni (1-6 soat)				
“Orkestr bilan ishslash” fani musiqiy pedagogikaning tarkibiy qismlaridan bo'lib, uning maqsadi va vazifalari estrada orkestri dirijorligi bo'yicha nazariy hamda amaliy bilimlar berish orqali professional kadrlar tayyorlashdir.				
2- mavzu. Orkestr tarkibi va cholg'ularning ijrochilikdagi o'rni (7-15 soatlar)				
Orkestr tarkibi, cholg'ularning joylashushi, ularning tembri va ijro imkoniyatlarini bilish.				

Oraliq nazorat

Fan haqida tushuncha va uning dirijyor uchun ahamiyati, estrada orkestrlari haqida umumiy tushuncha, tarkibi, cholg'ularning joylashuvi, ularning tembri va ijro imkoniyatlarini bilish haqidagi bilimlar tekshiriladi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

3-mavzu. Dirijyorning mashg'ulot oldi tayyorgarligi (16-30 soatlar)

Har qanday asarni (agar audio yoki video yozuvlari bo'lsa) tinglash va yodlash, uning xarakteri, o'Ichovi va dinamik ishoralarini o'rganish. Fortepiano yoki boshqa cholg'uda asosiy ohanglarni chalib o'rganish.

Yakuniy nazorat

O'qituvchi tomonidan berilgan partituralarni o'rganish, tinglab yod olish, , uning xarakteri, o'Ichovi va dinamik ishoralarini o'rganish. Fortepiano yoki boshqa cholg'uda asosiy ohanglarni chalib o'rganish kabi bilim va tajribalari baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

V semestr

4- mavzu. Partitura tahlili (31-45 soatlar)

Partiturada alohida ahamiyatga ega: jumlalarni belgilash, shakli, yo'nalishi, janrini bilish, asosiy va yordamchi ohanglarni belgilash orqali mashg'ulotga tayyorlanish.

Oraliq nazorat

Partiturada alohida ahamiyatga ega: jumlalarni belgilash, shakli, yo'nalishi, janrini bilish, asosiy va yordamchi ohanglarni belgilash orqali mashg'ulotga tayyorlanish ko'nikmalari baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

5- mavzu. Agogika va dirijyorlik chizmalarini tanlash (46-60 soatlar)

Asarda berilgan o'Ichov, sur'at, dinamik va agogik ko'rsatmalarni bilish va ularga xos dirijyorlik harakatlari va chizmalarini tanlash.

Yakuniy nazorat

Asarlarda agogika va badiiy ijrochilikga undovchi ko'rsatmalar, ularning ijrosini ta'minlar va ularga dirijyorlik harakatlari borasidagi bilimlar baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

VI semestr**6- mavzu. Dirijyorlik holati (61-75 soatlar)**

Orkestr bilan ishlash jarayonida dirijyorlikning gavda, qo'l, oyoq holatlari va qo'l harakatlarining mutanosibligiga e'tibor berish hamda amaliy ko'nigmaga ega bo'lish.

Oraliq nazorat

Dirijyorlik jarayonida gavda, qo'l, oyoq holatlari va qo'l harakatlarining mutanosibligiga e'tibor berish hamda amaliy ko'nigmaga ega bo'lishning nazariy va amaliy ko'nikmalarini baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

7- mavzu. Dirijyorlik harakatlari (76-90 soatlar)

Dirijyorlikning asosi bo'lgan – auftakt, intilish, nuqta va aks harakatlarini amaliy qo'llash hamda amaliy ko'nigmaga ega bo'lish.

Yakuniy nazorat

Tanlangan asarlarda ko'rsatilgan auftakt, intilish, nuqta va aks harakatlarini amaliy qo'llash hamda amaliy ko'nikmalarini baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

VII semestr**8-mavzu. Qo'llar amplitudasi (91-98 soatlar)**

Qo'llarning pastki, o'rta va yuqori holatlarni amaliyatda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lish.

9-mavzu. Sinxron (parallel) dirijyorlik (99-106 soatlar)

Qo'llarning o'zaro mutanosibligini boshqarish, guruh va alohida sozandalarga ko'rsatish harakatlarini amalda qo'llash.

Oraliq nazorat

Asardagi dinamik belgilarda qo'llar holati, ko'rsatish jarayonida qo'llar mutanosibligi kabi harakatlarning amali va nazariy bilimlari baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

10- mavzu. Guruhlar bilan ishlash (107-121 soatlar)

Alovida guruhlar bilan ishlash, tovushlarning sofligi va uyg'unligini tashkil etish. Ritmik ijro guruhlarda ansambl va uyg'unlikni tashkil etish.

Yakuniy nazorat

Orkestr guruhlari, joylashuvni, ular bilan ishlash metodikasi, ijroda sof tovush va uyg'unlikga erishish amallarining nazariy va amaliy bilimlari baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

VIII semestr

11- mavzu. Jamoa ijrochiligidagi hamjihat ijroni yaratish (122-136 soatlar)

Partituraga qaramagan (yoki kam qaragan) holda orkestr boshqaruviga erishish, manual texnikaga e'tibor berish va orkestr jarangini jamlash.

Oraliq nazorat

Berilgan partiturani yodlash, dirijyorlikda erkinlikga erishish, orkestr bilan hayoliy muloqotga kirishish, manual texnikaga e'tibor berish va orkestr jarangini jamlash harakatlarining nazariy va amaliy bilimlari baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

12- mavzu. Konsert (yoki imtihon) ga tayyorgarlik (137-150 soatlar)

Asarni umumiyligi mazmunini tashkil etish, partiturasda ko'rsatilgan barcha musiqiy ko'rsatmalarni ijro etish.

Yakuniy nazorat

Asarni umumiyligi mazmunini tashkil etish, partiturasda ko'rsatilgan barcha musiqiy ko'rsatmalarni ijro etishdagi dirijyorlik harakatlarining nazariy va amaliy bilimlari baholanadi.

Nazorat bo'yicha savollar fanning Sillabusida keltirilgan.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

- "Orkestr bilan ishlash. Musiqiy asarlar ustida ishlash" fani musiqiy pedagogikaning tarkibiy qismi
- Fanga taalluqli amaliy va nazariy mashg'ulotlar
- Orkestr tarkibi va cholg'ularning joylashuvni
- Cholg'ular tembri va ijro imkoniyatlari
- Asarni yodlash, uning xarakteri, o'Ichovi va dinamik ishoralar
- Asosiy ohanglarni ajratish va chalib o'rganish.
- Asosiy va yordamchi ohanglar
- O'Ichov, sur'at, dinamika, agogika
- Dirijyorlik harakatlari va chizmalarini tanlash.
- Gavda, qo'l, oyoq holatlari
- Qo'l harakatlarining mutanosibligi.
- Auftakt, intilish, nuqta va aks

- Harakatlarini amaliy qo'llash
- Qo'llarning pastki, o'rta va yuqori holatlari
- Amaliyotda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lish.
- Qo'llarning o'zaro mutanosibligi
- Guruh va alohida sozandalarga ko'rsatish harakatlari
- Guruhlarda tovushlarning sofligi va uyg'unligini tashkil etish
- Ritmik ijro guruhlarda ansambl va uyg'unlikni tashkil etish.
- Partiturani yodlash, orkestrni to'liq boshqaruviga erishish
- Manual texnika va orkestr jarangini jamlash.
- Asarni umumiy mazmunini tashkil etish
- Partiturada ko'rsatilgan barcha musiqiy ko'rsatmalarni ijro etish.

IV. Mustaqil ta'lif va mustaqil ishlar

Ushbu fan bo'yicha amaliy (guruhli) mashg'ulotlar olib borilishi nazarda tutiladi. Bu nazariy o'rganilgan bilimlarni, amaliy ko'nikmalar orqali mustahkamlab borishga yordam beradi. Xususan, amaliy mashg'ulotlarda har bir mavzu yuzasidan yangi talqinlarda ijro etib ko'rish, har bir talabaning individual xarakteridan kelib chiqib berilgan musiqiy asarni mustahkamlash yaxshi natija beradi.

Mustaqil ta'lif uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. O'zbekiston va jahon zamonaviy kompozitorlari asarlari bilan tanishtirish.
2. Jo'rnavozlik mahoratini oshirish.
5. Yirik shakldagi asarlarni o'rganish.

Mustaqil ta'lifni tashkil etishda mazkur fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish mumkin:

- darslik, o'quv qo'llanma, maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha fanlar boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- avtomatlashtirilgan o'rgatuvchi nazorat qiluvchi tizimlar bilan ishlash;
- talabaning ilmiy tekshirish (ijodiy) ishlarini (TITI) bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari yoki mavzularini chuqr o'rganish.

Mustaqil ta'lifni tashkil etishning mazmuni axborot-ta'lif resurslaridan, ta'lif muassasasida mavjud kutubxona, fonoteka va videoteka jamg'armasidan, repetitoriylardan, o'quv laboratoriyalari, ovoz yozuvi studiyalari, bajarilgan ishlarning tahlilini bayon etishdan iboratdir. Mazkur fanning xususiyatlaridan kelib chiqib kasbiy mahoratni rivoyjantirish va takomillashtirishga qaratilgan vazifalarni maqsadli amalga oshirish ham nazarda tutiladi.

3.	V. Fan o'qitilishining natijalari /Shakllangan kompetensiyalari Fanni o'zlashtirish natijasida talaba bilishi kerak:
	<ul style="list-style-type: none"> - Orkestr bilan ishlash - Jo'rnavozlik san'ati - Muloqot texnologiyalarini egallash - Estrada uslublarini bilan chuqur tanishish - Manual texnikaga erishish - O'z fikrlarini aniq va lo'nda etkazish - Zamonaviy musiqalarni tahlil etish
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: <ul style="list-style-type: none"> - Amaliy mashg'ulotlar; - Audio va video yozuvlardan foydalanish; - Mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar; - Repertuar tanlash; - Konsert taqdimotlarni qilish; - Individual loyihalari; - Jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalari.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid amaliy va uslubiy tushunchalarini to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha imtihonni topshirish.
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. З. Ҳакназаров Дирижёрлик хакида. Ўқув-қўлланма. Т., 2012 й. 2. Ф. Абдурахимова Оркестр синфи. Ўқув-қўлланма. Т., 2012 й. 3. М.В.Акмалjonova "O'zbek xalq cholg'ulari orkestri dirijyorligi san'ati". Darslik. Т.: "Fan ziyosi"nashriyoti, 2022 y. 4. A.Nazaryan, G.Israilov "Cholg'u ijrochiligi" (Estrada cholg'ulari). Т., 2017 y. 5. Sh. Umarov. Dirijyorlik (Estrada orkestri dirijyorligi), darslik, Т.: "O'zbekiston davlat konservatoriysi", 2024 y. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. – Т.: "O'zbekiston" NMIU, 2016; 2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farvonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdag'i ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr. – Т.: "O'zbekiston" NMIU, 2016;

3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017;
4. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yonalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi (elektron versiyasi);
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20-apreldagi UP-2909 sonli Qarori;
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20-iyuldaggi UP-3151 sonli Qarori;
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 08-avgustdaggi UP-3178 sonli Qarori;
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 17-noyabrdagi UP-3391 sonli Qarori;
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 16-oktabrdagi PQ-5261 sonli Qarori;

Axborot manbaalari:

1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portalı;
2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjalari ma'lumotlari milliy bazasi;
3. <http://www.youtube.com>
4. www.musiqqa.uz
5. www.tarakanov.ru
6. www.musicaneo.com
7. www.notarhiv.ru
8. www.primanota.ru
9. www.partita.ru
10. www.commus.uz
11. www.belcanto.ru

7. Fan dasturi Oliy ta'lim yo'naliishlari va mutaxassisilari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashi 202 4 yil 30 avgustdaggi 1- sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan
8. **Fan/modul uchun mas'ul:**
Sh.A.Umarov – O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi MESI dotsenti
9. **Taqrizchilar:**
A.Ikramov – O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist, O'zbekiston davlat filarmoniyasi Milliy estrada-simfonik orkestri badiiy rahbari va bosh dirijori
M.Bafayev - O'zbekiston Respublikasi san'at arbobi, O'zDK professori, kompozitor, dirijyor.